Lexikon des Mittelalters. Erster Band / Erste Lieferung (Aachen — Agypten); Erster Band / Zweite Lieferung (Agypten-Almohaden); Erster Band / Dritte Lieferung (Almojarifazgo — Anatomie) Artemis Verlag, München und Zürich, 1978.

Dacă arheologii şi istoricii care se ocupă cu partea cea mai veche a trecutului societăţii omeneşti au beneficiat de „dicţionare" temeinice de genul: *Reallexikon der Vorgeschichte* al lui Max Ebert sau *Realenzyklopedie der klassischen Altertumwissenschaft* al lui Pauly şi Wissova, în schimb, medieviştii erau lipsiţi de un asemenea instrument de lucru. Iată însă că datorită editurii Artemis, acest gol începe să fie umplut. La elaborarea acestui *Lexikon des Mittelalters* sînt angajate nume prestigioase în cercetarea fenomenelor medievale. Printre specialişti se numără istorici, istorici de artă, numismaţi, paleografi, specialişti în probleme de paleodemografie şi paleoetnologie etc.

Din punct de vedere cronologic tematica se încadrează — grosso modo — între anii 300 şi 1500.

Primele trei fascicule sînt de natură să ne încredinţeze că această operă, odată terminată, va constitui, cu siguranţă, un eveniment în istoriografia mondială. Masivă şi complexă, ea se va impune prin înalta ţinută ştiinţifică.

Se poate afirma că — în linii mari — autorii au operat o selecţie reuşită a termenilor. Aceştia sînt prezentaţi în ceea ce au mai caracteristic. De remarcat şi bogata bibliografie de la sfîrşitul fiecărei voci.

Economia rezervată vocilor, în general, este bine echilibrată. Ce-i drept, ici-colo şi-au făcut loc şi unele disproporţii. De pildă lui Alexios V Dukas Murtzuphlos (5 febr. 1204—11 aprilie 1204) i s-a rezervat aproximativ acelaşi spaţiu tipografic cît i s-a rezervat şi lui Alexios III Angelos (8 aprilie 1195 — 18 aug. 1203). Unele disproporţii se vădesc şi în volumul bibliografiei de la capătul fiecărei voci.

Era şi firesc ca într-o lucrare de acest gen, pornită la drum fără putinţa de angrenare a unui număr mare de specialişti, să se resimtă şi unele lipsuri. Noi vom semnala cîteva dintre ele, în nădejdea că editorii vor tipări cîndva şi un volum-addenda, în care îşi vor găsi locul vocile omise.

Lipseşte, de pildă, numele călătorului arab Abulfida, care ne-a lăsat o operă conţinînd bogate date geografice şi istorice de la cumpăna dintre veacurile XIII—XIV.

Dintr-un lexicon al antichităţilor medievale nu poate lipsi numele Agathopolis-ului, important centru urban de pe ţărmul de apus al Mării Negre.

De asemenea, se cuvine să fie menţionate nume ca *Ahtum*, principe transilvănean şi *Aiud*, centru urban din Transilvania. Nu trebuie omise nici nume ca *Abrittus*, *Altinum*, *Aegissus*, deoarece toate aceste trei localităţi au ponderea lor în istoria economică, politică, militară şi ecleziastică în epoca bizantină timpurie. Altinum, de pildă, a fost sediul unei unităţi militare navale, dar şi centrul unei mari producţii ceramice. Aegissus, la rîndu-i, a fost sediul uneia din cele 14 episcopii din Scythia Minor, la începutul secolului al VI-lea. O altă omisiune priveşte numele generalului roman *Aetius*, al cărui merit constă, între altele, în distrugerea hoardelor hunice, către mijlocul secolului al V-lea.

Desigur, prin exemplele citate nu pretindem că am epuizat lista omisiunilor din cele trei fascicule.

https://biblioteca-digitala.ro

Se cuvenea ca măcar în unele cazuri să fie menționate vocile care vor fi tratate în alte fascicule. Avem în vedere pe un Amirat sau Amurat, numele sub care este menționat sultanul Murad I, în unele izvoare literare.

În măsura în care romanul *Alexandria* este urmărit în dezvoltarea literaturii mai multor popoare europene, se impunea semnalarea, fie și într-o formă succintă, a locului pe care-l ocupă această operă în literatura populară românească.

O mai bună dozare a bibliografiei vocilor ar fi avut ca rezultat și citarea unor studii, articole etc. din reviste, de certă autoritate științifică, cum ar fi: Dacia, Studii și cercetări de istoria artei, Buletinul monumentelor istorice, Studii și materiale de istorie medie etc., reviste care lipsesc din lista prescurtărilor publicate la fascicula III.

Dincolo de aceste obiecții care n-au cum impieta asupra calității operei, se cuvine să subliniem că ea se va impune nu numai ca un indispensabil instrument de lucru, ci și ca un izvor de perspective noi întru tratarea celor mai variate probleme din istoria veacurilor de mijloc.

PETRE DIACONU

DE LA DUNĂRE LA MARE

Mărturii istorice și monumente de artă creștină

Editura Arhiepiscopiei Tomisului și Dunării de jos, Galați, 1977, 244 p.

Volumul pe care-l prezentăm a fost publicat cu prilejul Centenarului Independenței de Stat a României. Așa cum se precizează în cuvîntul-înainte semnat de IPSS Antim, arhiepiscopul Dunării de Jos și al Tomisului, lucrarea este *rodul unor cunoscuți specialiști* în domeniul trecutului istoric al patriei noastre. Studiile publicate au menirea să scoată la iveală momentele cele mai importante din viața culturală, spirituală, uneori politico-militară și chiar economico-socială a comunităților omenești de-a lungul erei noastre — din regiunea Dunării de Jos. Și nu se poate spune că reușita nu este deplină. Firește, în cîteva articole s-au strecurat inadvertențe, dintre care pe unele le vom semnala — în limita posibilităților. De remarcat că în cuprinsul volumului „De la Dunăre la Mare" și-au găsit locul cuvenit trei-patru studii în care se dezbat problemele majore ale etnogenezei și continuității românești, probleme axate, de data aceasta, în principal, pe documente paleocreștine.

Seria articolelor se deschide cu contribuția lui Constantin C. Giurescu, *„Continuitatea populației romanice în Dobrogea"* (p. 9—15) în care autorul aduce argumentele de rigoare în sprijinul tezei că „ținutul dintre Dunăre și Mare a fost unul dintre cele mai intens romanizate ale puternicului imperiu roman". Dovezile unei atari încheieri nu sînt căutate în contemporaneitatea romană ci în moștenirea lăsată de aceasta poporului român, cum ar fi în toponimie de pildă. După opinia lui C. C. Giurescu nume ca Dîrstor, Oltina, n-ar fi altceva decît pronunția românească a Durostorum-ului și, respectiv ,a Altinum-ului. Trebuie să convenim cu autorul că Vicina și Chilia (probabil) sînt vechi nume românești, dar nu putem accepta afirmația că numele satului Camena îl traduce pe vechiul Petra. Camena este un toponim de dată relativ recentă, impus la sfîrșitul secolului al XVIII-lea de emigranții din regiunea Cotel. Dealtfel, dacă acest toponim ar fi dăinuit încă din vremea primilor slavi — așa cum susține regretatul autor și ca el mulți alți cercetători — ar fi trebuit ca el să se păstreze — într-un fel sau altul — și în defterele turcești din secolele XVI—XVIII (ceea ce nu s-a întîmplat, însă). Radu Vulpe în articolul *„Romanitate și creștinism coordonate ale etnogenezei române"* (p. 16—22), după ce vorbește pe scurt despre formarea poporului român, se oprește asupra latinității acestuia și a rolului creștinismului de început în etnogeneza românească. Radu Vulpe își plantează demonstrația pe axioma imposibilității predicării creștinismului la *nord de Dunăre* în altă limbă decît cea

https://biblioteca-digitala.ro